

**Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського**

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXX наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 46

Одеса – 2024

УДК: 001:005.745

I – 90

Збірник містить тези доповідей окремих учасників
XXX наукової конференції здобувачів вищої освіти
«Історичний досвід і сучасність».

Редакційна колегія збірника:

Богданова І. М., доктор педагогічних наук, професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Букач В. М., кандидат історичних наук, приват-професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Наумкіна С. М., доктор політичних наук, професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сокаль М. А., кандидат філологічних наук, доцент
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сухотеріна Л. І., доктор історичних наук, професор
(НУ «Одеська політехніка»).

Відповідальний редактор – Букач В. М.

Рецензенти:

Колбіна Л. А., кандидат педагогічних наук, доцент
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Мельник Ю. П., кандидат політичних наук, доцент
(Одеський державний аграрний університет).

(С) Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського (м. Одеса), 2024.

(С) Букач В. М., упорядник, 2024.

У 2006 та 2009 роках Росія зупиняла постачання газу до України через суперечки щодо цін та умов постачання. Ці конфлікти набули міжнародного значення, оскільки багато країн Європи, які отримували газ через територію України, відчули перебої у постачанні газу. Це підкреслило залежність країн Європи від російського газу та стало об'єктом геополітичних обговорень.

Особливу роль на розстановку сил у світі відіграла і сланцева революція у США. Вона допомогла не тільки забезпечити США енергією на десятиліття вперед, але і зменшити залежність від імпортованих джерел енергії і навіть зробити країну експортером енергоресурсів.

Зараз ми бачимо перегляд усієї енергетичної політики: намагання перейти до інших джерел енергії, знайти більш надійних партнерів, забезпечити майбутню енергетичну безпеку. Та про те, до яких змін це призведе та яка розстановка сил установиться зараз можна тільки припускати.

-
1. Білявський М. Забутий урок "м'яких санкцій": трагедія у Перл-Гарборі 41-го так нічого й не навчила світ. *LIGA.net.* // <https://biz.liga.net/ua/ekonomika/tek/opinion/zabytyy-urok-myagkih-sanktsiy-tragediya-v-perl-harbore-41-go-tak-nichemu-i-ne-nauchila-mir>
 2. Крим: шлях крізь віки. Історія у запитаннях і відповідях / Відп. ред. В. А. Смолій. Київ: ІУ НАНУ, 2014. 456 с.
 3. Stout J. A. Fortress Ploesti: The Campaign to Destroy Hitler's Oil Supply. Havertown: Casemate publishers. 2011. 320 p.

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ: ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ, ХАРАКТЕРИСТИКА

Павлішина Д., Кубко В. П.

У сучасному глобалізованому світі міжнародний тероризм дестабілізує безпеку багатьох держав й цілих регіонів, підриває діяльність органів державної влади, несе загрозу громадянам та все більше набуває рис

інтернаціонального руху, що перешкоджає розвитку стабільних міжнародних відносин.

Феномен тероризму є досить багатоаспектним явищем. Тероризм (від лат. *terror* – «жах», «страх») – використання або загроза застосування насильства для досягнення політичної, релігійної або ідеологічної мети. Вживане дієслово «тероризувати» означає *«залякувати, породжувати страх вселяти страх»* і т.п.

У сучасній, зокрема політичній, юридичній літературі терор інтерпретується як політика залякування, насильства і розправи над політичними супротивниками, аж до фізичного їх знищення.

Найбільш часто вживаним є тлумачення американських дослідників В. Маллісона і С. Маллісона: тероризм – «це систематичне використання крайнього насильства для досягнення публічних і політичних цілей» [4, с. 295].

У Законі України «Про боротьбу з тероризмом» наводиться офіційне визначення: «Тероризм – це суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей» [3].

Американський історик Дж. Хардман в статті «Тероризм», що буда опублікована в чотирнадцятому томі «Єнциклопедії соціальних наук» у 1934 році дав таке визначення тероризму – «це термін, що використовується для опису методу, або теорії, що обумовлює метод, шляхом якого організована група, або партія, прагне досягнути проголошених нею цілей переважно через систематичне використання насилля. Терористичні акти спрямовуються проти людей, які як особистості, агенти або представники влади заважають досягненню цілей такої групи» [1].

Першою міжнародною спробою кодифікації тероризму стала Конвенція Ліги Націй 1937 року про запобігання і покарання тероризму, яка однак не отримала достатніх ратифікацій. З того часу міжнародне співтовариство дотримувалось тематичного підходу до визначення міжнародного тероризму предметними конвенціями, протоколами, резолюціями Ради Безпеки ООН, Глобальною контртерористичною стратегією ООН та іншими документами.

У міжнародному законодавстві домінує розуміння міжнародного тероризму як злочину, що є зняряддям політичної боротьби реакційних кіл, партій, злочинних організацій та окремих осіб; передбачає фінансову, матеріальну, організаційну, державну або іншу підтримку поза межами території держави, де здійснені терористичні акти.

Організація Об'єднаних Націй визнає тероризм однією з найбільш серйозних загроз міжнародному миру і безпеці людства. Поширення терористичної загрози обумовлюється процесами світової глобалізації, інтернаціоналізації, а також підвищенням рівня міжнародної злочинності.

Так, резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 49/60 «Заходи з ліквідації міжнародного тероризму» (1994) інтерпретує міжнародний тероризм як «злочинні акти, що спрямовані або розраховані на створення обставин терору серед широкого суспільного кола, групи або окремих осіб в політичних цілях, ні при яких обставинах не можуть бути виправдані, якими би не були міркування політичного, філософського, ідеологічного, расового, етнічного, релігійного або іншого характеру, що можуть бути надані у їх виправдання» [2, с. 20].

Резолюція № 1373 Ради Безпеки ООН від 28 вересня 2001 року відзначає, що існує тісний взаємозв'язок між міжнародним тероризмом і транснаціональною організованою злочинністю, незаконними наркотиками, відмиванням грошей, незаконним продажем зброї та незаконними перевезеннями ядерних, хімічних, біологічних та інших потенційно небезпечних матеріалів.

У регламенті армії США № 190-52 вказано, що акт тероризму – вибіркове застосування насильства чи погрози насильством, яке застосоване в політичних, релігійних чи ідеологічних цілях [2, с. 21].

Із наявних на сьогоднішній день визначень можна виокремити кілька ключових критеріїв, які властиві тероризму загалом:

- 1) основною формою вчинення злочину є акти насилля або загрози насильства;
- 2) може бути здійснений тільки субнаціональною групою або недержавними утвореннями, а не державами;
- 3) метою є досягнення політичних, економічних чи релігійних цілей;
- 4) акти тероризму поширюють страх поза безпосередньою жертвою та здійснюють сильний психологічний ефект;
- 5) терористична діяльність відрізняється послідовністю, високим рівнем організації та планування [6].

Виокремлюють чимало різновидів тероризму, найпоширенішими з них є: тероризм однаків; сепаратистський (етнонаціоналістичний); лівий тероризм; правий тероризм; релігійний тероризм; кібертероризм; хімічний, біологічний, радіологічний та ядерний тероризм; державний (або режимний) тероризм [7].

Загалом, сучасний тероризм має різновиди: державний (організовується чи підтримується однією державою і проти іншої), міжнародний (проводиться міжнародними терористичними організаціями), внутрішньодержавний (здійснюється замах на основи державності), релігійний (насаджується своє віросповідання), точковий (терористичний акт на окремо взятому об'єкті). Необхідно враховувати і такі різновиди, як тероризм у формі заколоту (захоплення території), масові безпорядки, диверсії, утримання заручників.

Міжнародний тероризм – це явище, що не має географічних кордонів і не лише становить небезпеку для окремих країн, а й ставить під сумнів стійкість міжнародного правопорядку та спроможність протистояти

викликам з боку міжнародних терористичних організацій і квазідержавних утворень, які претендують на самостійну роль у системі міжнародних відносин.

У більшості випадків термін використовується як засіб у політичній боротьбі, оскільки кожна країна, по суті сама визначає, відноситься та або інша група до категорії «терористів» або «бійців за свободу», а самі акти терору виконуються локально.

Метою міжнародного тероризму можна вважати дезорганізацію державного управління та нанесення економічного і політичного збитку, що повинні спонукати уряд до зміни політики.

Основними ознаками міжнародного тероризму є:

- цілі, що переслідуються міжнародними терористами, торкаються безпеки більш ніж однієї держави;
- підготовка до акту міжнародного тероризму або його вчинення починаються в одній державі, а закінчуються в іншій;
- державою виникнення засобів фінансування міжнародної терористичної діяльності є інша держава, ніж та, де знаходяться особи, що здійснюють таку діяльність;
- жертвами міжнародних терористичних актів стають особи з різних держав, або особи, що користуються міжнародним захистом;
- міжнародний тероризм завдає шкоди діяльності міжнародних організацій, а також безпеці двох та більше держав [1].

Також обов'язковими ознаками тероризму є: наявність насильства; заподіяння або загроза заподіяння шкоди здоров'ю людини, матеріальної чи матеріальної шкоди; позбавлення життя або загроза позбавлення життя людини.

Отже, тероризм – це загальнонебезпечні дії, що вчиняються публічно і посягають на суспільну безпеку, це протиправна форма насильства, сутнісною особливістю якої є залякування, намір створити атмосферу жаху,

обстановку соціальної незахищеності, дестабілізувати політичну ситуацію з метою примусити структури влади прийняти вигідні для терористів рішення.

У першій Стратегії національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» поширення тероризму визначається як один з чинників, що загрожує глобальній міжнародній стабільності та негативно позначається на безпековому середовищі держави [5]. Україна поділяє стурбованість світової спільноти щодо таких глобальних загроз людству, як поширення тероризму, у тому числі, пропаганда терористичної ідеології, застосування терористичних методів для досягнення злочинної мети.

Таким чином, міжнародний тероризм у ринкових умовах глобального світу загрожує як внутрішньодержавній стабільності та безпеці, так і нормальній функціональності всієї системи міжнародних відносин. Вкрай важливо, що міжнародне та міждержавне співробітництво виступає в таких умовах визначальною складовою антитерористичної боротьби.

-
1. Гбур З. В. Теоретико-методологічні засади поняття «міжнародного тероризму». *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2021. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/5.pdf
 2. Ліпкан В. А., Никифорчук Д. Й., Руденко М. М. Боротьба з тероризмом. Київ: Знання України, 2002. 254 с.
 3. Про боротьбу з тероризмом: Закон України, (Документ 638-IV, чинний, поточна редакція від 28.04.2023). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 25. Ст. 180. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> .
 4. Сидоренко О.І. Сутність та ознаки тероризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 294 - 297. // http://lsej.org.ua/3_2021/77.pdf
 5. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється»: затверджена Указом Президента України від 12.02.2007 № 105 (в редакції Указу Президента України від 08.06.2012 № 389/2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105/2007>
 6. Терор чи тероризм. *Українська Гельсінська спілка з прав людини*. 08.02.2023.// <https://www.helsinki.org.ua/articles/terror-chy-teroryzm-chomu-vazhlyvo-vyznachyty-shcho-same-vchyniaie-rosiia-v-ukraini/>
 7. Schmid Alex P. Terrorism Prevention: Conceptual Issues (Definitions, Typologies and Theories). *Chapter 2. Handbook of Terrorism Prevention and Preparedness*. Edited by Alex P. Schmid. ICCT, 2021, P. 13 - 48. URL: https://icct.nl/app/uploads/2021/10/Handbook_Schmid_2020.pdf

20.Павлішіна Д., Кубко В. П. Міжнародний тероризм: поняття, сутність, характеристика.....	74
21.Чебан Е. Діяльність терористичних організацій та способи протидії їх фінансуванню.....	80
22.Наші автори.....	85

Примітка:

1. Доповіді Аврамогло А., Бейгул А., Добровольської Д., Загороднюка Д., Коври К., Кровякової А., Мальчик А., Мусі А., Мутавчи В. підготовлені під науковим керівництвом приват-професора Букача В. М.
2. Доповідь Чебан Е. підготовлена під науковим керівництвом доцента Кубко В. П.
3. Доповідь Савицького В. підготовлена під науковим керівництвом доцента Мельник Ю. П.
4. Доповіді Латової М., Панової К. підготовлені під наукови керівництвом старшого викладача Татакі Д. Д.

Історичний досвід і сучасність: Матеріали XXX наукової конференції здобувачів вищої освіти. Тези доповідей/ Відп. ред.
В. М. Букач. Вип. 46. Одеса: ПНПУ, 2024. 88 с.

Підписано до друку	30. 06. 2024
Умовн.- друк. арк.	4,2
Тираж	100 прим.